
De mens in het Koninkrijk van God (4)

J.G.Bulthuis

In de bespreking over de menselijke functies die door de goede Schepper ons zijn toebedeeld, willen wij deze keer stil staan bij 'het geweten'.

Een wonderlijke en bijzondere mogelijkheid van de mens om, in het goede geval, zijn leven juist te kunnen koersen. Om met dat roer zijn levensschip naar Gods haven te sturen. Hoewel de menselijke functies eigenlijk niet met elkaar vergeleken moeten worden, mogen we beslist stellen dat het geweten het allerbelangrijkste vermogen is. Indien heidenen van nature de wet Gods houden (Rom.2), dan is dit mogelijk door een goed functioneren van hun geweten. Hoeveel te meer zullen gelovigen zich dan ernstig bezig houden met genezing van het geweten?

Het geweten

Het geweten mogen we omschrijven als de opmerkingsmogelijkheid, de toetsingsmogelijkheid van de mens. Besef hebben over de juistheid of onjuistheid der dingen. Het geweten begint niet dan pas te werken nadat het ingesproken is van buitenaf door anderen, met inzichten, meningen en moraal, maar begint vanuit zichzelf te reageren bij de toename van bewustwording van het opgroeiende kleine kind. Het onderkennen van goed en kwaad is als een gevoeligheid reeds door aanleg aanwezig, ingeschapen. Het is een innerlijke aanwezig zijnde eigenschap van de totale mens - dus niet een apart orgaan - om te onderzoeken en te beoordelen wat er in ons is en wat er zich met ons bezig houdt. De grondbetekenis van het woord geweten is tweeledig: a. iets weten met jezelf: bijvoorbeeld Hand. 23:1, en b. getuigen, bijvoorbeeld Rom.9:1.

Werkingen

We mogen zeggen dat het geweten gekoppeld is aan ons denken, want waar dit laatste besmet is, wordt ook het geweten besmet, Titus 1:15.

Ieder mens heeft zijn eigen geweten, dus zal ook een ieder voor zijn eigen besef ten volle overtuigd zijn inzake de levenszaken, Rom.14:5. Hoe prachtig zou dit ontwikkeld zijn bij de mens indien deze in de paradijselijke situatie was gebleven, zonder duivel en zondeval. De dagelijkse praktijk leert ons helaas wat anders. Heerlijk echter dat ook daar een oplossing voor is vanuit het evangelie.

Als het geweten omschreven wordt als de toetsingsmogelijkheid van de mens, dan denken we onwillekeurig aan grootmoeders gezegde: luister naar dat waarschuwend stemmetje in je hart. Ze gaf hiermee te kennen dat er als het ware een spreken vanuit het hart is dat een oordeel geeft over onze situatie en onze opstelling daarin. Inderdaad zit hier een waarheid in. Bij een goed functioneren van het geweten kunnen we gewaarschuwd worden en verkeerde dingen voorkomen als er naar het stemmetje geluisterd wordt in gehoorzaamheid. Door het volgen van de goede stem van het geweten is er altijd een innerlijk resultaat van vrede en rust. Het geweten beoordeelt terecht de dingen des levens, bijvoorbeeld 1 Cor.10:29. Hoe gemakkelijk en doeltreffend is dit innerlijke zintuig toch als het zou kunnen werken in volmaaktheid. Keuzen en stellingname van de mens zouden geheel als vanzelfsprekend tot stand kunnen komen. Het zou op dezelfde ongeforceerde wijze meteen herkennen wat door God tot ons kwam. Herkennen, aanvoelen, weten.

Hier volgt dan meteen de relatie tussen geweten en onderscheiden. Een radar hebben voor wat uit God is en wat uit satan is. Schijn en werkelijkheid, waarheid en leugen, bedrog en eerlijkheid, namaak en echt kunnen scheiden. Dus ook een kunnen horen van de stem Gods in ons hart. Wie een oor heeft die hore ja, maar het gehoor is vaak aardig beschadigd geworden. Over de genezende oorzelf die dan nodig is, zullen we straks

schrijven.

Het geweten is mede een veilige en zekere bewaarplaats van de waarheid die het evangelie ons leert. 1 Tim.3:9: het geheimenis van het geloof bewaren in een rein geweten. Dan kan dat nooit meer de mens ontvallen. De waarheid van God wordt door het goede geweten herkend en aanvaard. Het zorgt voor de 'klik' bij het vernemen van nieuwe dingen. Het maakt zich er één mee. Het wordt door haar bevestigd en gestaafd in de juistheid en zekerheid van de toetsing. Het wordt verdiept, over meerder gesteld, het wordt volwassener en vermogender door die waarheid. Hoe belangrijk is toch die eenheid van geweten en waarheid Gods.

Een goed geweten ontwikkelen, opbouwen, is het doel van alle vermaning, schrijft Paulus in 1 Tim.1:5. De gelovige kan niet zonder. Bij het werk des Heren is dit onmisbaar. Voorbede heeft dan zin: Hebr.13:18 en 1 Joh.3:21: indien ons hart ons niet veroordeeld, hebben wij vrijmoedigheid tegenover God en ontvangen al wat wij bidden Geloof, vrijmoedigheid, gebed worden vruchtbaar, zinnig en succesvol mede door de ondersteuning van het zuivere geweten.

Het werk des Heren: dat houdt eveneens in ons getuigen, 1 Petr.3:16a: rekenschap afleggen met een goed geweten. Dat doet ons spreken over het heil naar de ander toe als eerlijk en waar en zeker overkomen. "Je leven moet er achter staan" zegt men wel eens. Ja, zeker, en dat begint bij het goede geweten!

Het werk des Heren: de strijd tegen het rijk der duisternis, 1 Tim.1:19: de goede strijd ingaan met geloof en een goed geweten. Dat doet onze wapenen mede versterken, doeltreffend maken en geloofwaardig zijn bij de vijand zodat deze zal vluchten. Kort vat de apostel deze zaken in 2 Tim.1:3 samen met: God dienen met een rein geweten. Daar komt het uiteindelijk op neer en terecht. Nogmaals: zonder dat kunnen we niet. Vandaar de ernst hier mee bezig te zijn in gemeente en eigen leven.

Conflicten

In het dagelijks leven komen van tijd tot tijd bij ieder

mens tegenstellingen, spanningsvelden, vragen en botsingen voor tussen geweten en hetgeen op ons afkomt wat de omringende wereld ons voorhoudt, waar wij mee geconfronteerd worden in het leven.

Indien het een en ander daarvan zich niet laat oplossen, gaat de mens innerlijk aan de slag met overdenken, overwegen en zoeken. Zodra dat proces geen uitkomst geeft, spreekt men van een gewetensconflict. Men bedoelt dan te zeggen: ik lig met mezelf overhoop. Deze uitleg zou dan betekenen dat de mens zèlf is verdeeld, bijvoorbeeld de ziel strijdt tegen de geest. Deze zouden tegenover elkaar staan en veroorzaken zo het conflict. Eerder leerden we echter dat de mens een eenheid vormt. De ziel en de geest leven geen apart leven, hebben niet ieder een eigen mond en oor, zodat ze met elkaar in discussie kunnen gaan en zo de mens innerlijk delen. Nee, de verschillende gedachten en gevoelens van het conflict komen uit verschillende bronnen. Duidelijker gezegd: de totale mens staat in zo'n situatie tegenover een boze geest! Het is een conflict tussen mens en duivel. Daar ligt de vijandschap en de strijd (Gen.3:15 en Ef.6:12). Wij liggen niet overhoop met onszelf. De elkaar tegengestelde gedachten en krachten zullen met Gods woord van elkander gescheiden dienen te worden en het kwade afgestoten en uitgebannen, wil de mens weer zijn innerlijke rust en vrede terugvinden. Geen overheersing van onze geest over onze (gevaarlijke) ziel, maar overwinning op de boze in onze hemel door de totale mens als een lichaam-ziel-geest wezen. Deze benadering steunt op het gegeven dat de eigenlijke menselijke natuur niet verdorven is in zich. En dat door het "in Christus zijn" uit iedere impasse te komen is.

Misvorming

Bij velen is het geweten misvormd geworden. In de kinderjaren begon al een beïnvloeding vanuit de gezinssituatie en de wereld. Een andere moraal, andere levensvisie en meningen omtrent vele zaken betreffende menselijk leven en Gods bedoelen werkten in op het zich ontwikkelende geweten. De machten der duisternis wisten via deze weg de mens van de waarheid af te

houden of af te voeren. Achter elke leugen en afwijking werken zij als gifbronnen en verdervers van het goede.

De meest voorkomende vervormingen worden veroorzaakt door de volgende werkingen:

a. de geest van verwerping weet de gelovige een voortdurend schuldcomplex in de schoenen te schuiven. Zijn verleugende en denigrerende gedachten achtervolgen de mens. Altijd die aanklacht, dus altijd dat gevoel van onwaarde en verkeerd bezig zijn en tekort schieten. Een onbevangen en onbevooroordeeld toetsen van jezelf en wat aktueel is in je leven wordt danig verstoord. Het resultaat is een onjuiste benadering en kijk op je wandel en handel. Het goede geweten krijgt niet zijn volle kans.

b. door de geest van wederspanning - vaak heel subtiel werkend - druk je ongemerkt dat lastige stemmetje van je hart weg. "Vooral er beslist niet naar luisteren, hoor", klinkt het dan in je. De mens weet diep innerlijk wel dat iets niet goed is maar er wordt niet op gereageerd, geen rekening mee gehouden. Ogen en oren dicht zoals de struisvogel en maar doorgaan. Jezelf voor de gek houden, noemt men dat. Maar in werkelijkheid is er een vorm van terreur bezig over je leven. Bij volharding in deze situatie groeit er als het ware een laag eelt op je geweten. Er ontstaat een vorm van verharding, ongevoeligheid voor het goede. Het geweten wordt overschreeuwd en zijn inbreng genegeerd. Indien daar geen verandering in komt, kunnen mensen zelfs onbereikbaar worden voor wat normaal en waar is. Dat bestrijkt dan niet alle levensterreinen, maar bepaalde sectoren ervan. Gradaties van gewetenloosheid.

c. vreesachtigheid. Men durft niet geheel te reageren op de stem van het geweten. Ergens weet men wel hoe het een en ander behoort te geschieden in het leven, maar Vrees voor mensen, vrees om voor gek te staan als christen, vrees voor roddel van ongelovigen, vrees voor uitstoting uit vriendenkring, vrees voor de gevolgen als

men werkelijk volledig ingaat op de zuivere signalen van het hart. Een duidelijke intimidatie door de geest van histerie, een suggestieve inprenting van "kijk uit voor brokken". Halfslachtigheid is het gevolg. Een gevoel van 'ik verloochen eigenlijk de Heer' is niet geheel onterecht.

d. onkunde. Men weet geen goed raad met de innerlijke ingevingen. Men weet er geen weg mee in de praktijk van het leven. Vragen als: kun je dat nu eigenlijk wel doen? En: moet dat nou persé zo? En: hoe moet je dat toch waar en hard maken? Begrijpelijke vragen, maar wel getuigend van onervarenheid uit onkunde en gebrek aan goede voorbeelden om je heen. Voor het geweten wéér een barricade voor een optimale funktionering met vrucht. En wat die onkunde aangaat, hoevelen worden juist hier niet in hun denken en begrijpen, in leren en onthouden, in inzicht en fijngevoeligheid belemmerd en gedwarsboomd door de vijand?

Heling

Uitgaande van onze bereidwilligheid om God al de dagen des levens te dienen in heiligheid en gerechtigheid, nemen wij ook bovengenoemde verminkingen niet. Daar zal aan gewerkt worden. God dienen met een rein geweten blijft ons devies.

Het spreekt vanzelf voor de kenners van het evangelie van het Koninkrijk der hemelen dat er een reële strijd te voeren valt tegen de machten der duisternis die hier hun rol spelen; bijna altijd opstartend met bevrijding door handoplegging. Maar daarmee is de kous niet direct af. Een blijven wederstaan van de belagers, een waakzaam blijven, is noodzakelijk. Juist ook met elkaar. Doorpraten over dergelijke dingen geeft veel steun en veel licht. Dit samen strijden en wandelen is het vasten en de liefde die God verkiest.

Naast verlossing van de indringers is het woord van God, het evangelie, ons gegeven tot genezing. Het verzwakte, misleide en onvolgroeide geweten ontvangt daar zijn gezondheid uit. Dat woord zal zijn leidsman dienen te worden. Het juiste oriëntatiepunt. Als een

stok en een staf moet daar op gesteund worden, opdat wat kreupel is weer gezond wordt. Aan goede voorbeelden heeft Jezus ons Zijn eigen levensloop nagelaten, opdat wij ons daaraan spiegelen. Dàt leven volgen en voor ogen houden geeft ons levensroer weer stabiliteit. Tevens zal het in de gemeente toch de juiste weg zijn om ook aan andere gemeenteleden zich op te trekken. Heerlijk is het om herderlijk te funktionieren ten opzichte van je broeder en zuster: zie naar ons en doe als ons!

Tenslotte is er dan de persoonlijke daad van de gelovige om tot verbetering en routine te komen in het kunnen luisteren en gehoorzamen aan het geweten. Gaan oefenen. Laat dat stemmetje maar komen, toets het aan Gods woord, toets het aan de gemeente. Probeer uit te voeren wat het eigenlijk wil dat je doen zal. Het grote voorbeeld hierin is Paulus. Hij schrijft in Hand.24:16: Ik oefen mijzelf altijd een onergelijk geweten te hebben voor God en mensen. Dit willen wij ook! Dus aan de slag er mee. Toegeven, meegeven, geloven er in en met de kracht van de heilige Geest de daad meer en meer gaan stellen. Op je gezondheid!